herpy

VARANER

Desert Monitor

Varanus griseus

Varanus griseus er en slank, gråbrun ørkenvaran fra Nordafrika over Mellemøsten til Pakistan og det nordvestlige Indien. Den bliver omkring 1 m lang og har smalle, mørke bånd på ryg og hale. Den graver, soler sig meget og lever af små pattedyr, æg, krybdyr og insekter. Der findes kun lidt viden om pasningen, og arten klarer sig sjældent godt i fangenskab.

Familie: Varanidae

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**90-180 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**8-17 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Jordboende og gravende**
Biotop	**Ørken og halvørken**
Sværhedsgrad	**Ekspert**

PASNING

Min. terrarie	**300 × 120 × 120 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**25-35 °C**
Hotspot	**50-58 °C**
Temperatur, nat	**20-24 °C**
Luftfugtighed	**30-60 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 3
Vinterhvile	**12-18 °C** 13-22 uger
Kost	**Insekter og hvirveldyr**
Holdes	**Enkeltvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kuldstørrelse	**7-20 æg**
Inkubation	**120 dage** ved 29-31 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Appendiks I**
EU-bilag	**Bilag A**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står på CITES liste I og i bilag A i EU's forordning 338/97. Køb, salg og udstilling kræver som udgangspunkt et EU-certifikat (artikel 8 og 10), og international handel kræver CITES-tilladelser fra Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (SGAV). Arten er ikke omfattet af bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015 om forbud mod hold af særlige dyr. Dyr kan i handlen føres som *Varanus caspius*, der siden 2023 regnes for en selvstændig art. Den hørte tidligere under *V. griseus*, og man må gå ud fra, at de samme krav (CITES liste I og bilag A) gælder for den.

Om arten

Varanus griseus er en slank, lavbenet ørkenvaran med lang hals og en hale, der er rund i tværsnit. Næseborene er skråstillede spalter, der sidder tættere på øjet end på snudespidsen. Farven varierer fra lysebrun og gul til grå, med smalle, mørke tværbånd på ryg og hale og ofte gule pletter på ryggen. I områder med megen plantevækst kan dyrene være orange. Unger er stærkt orange med tydelige bånd, som kan blegne med alderen. Dyrene er i gennemsnit omkring 1 m lange og kan blive næsten 2 m, afhængigt af føde, årstid og levested. Hannerne er større og kraftigere end hunnerne.

Arten blev beskrevet i 1803 og har haft tre underarter. I 2023 blev alle tre foreslået som selvstændige arter. Siden regnes bestandene i Centralasien for en egen art, *Varanus caspius*, mens formen i Pakistan og det nordvestlige Indien stadig regnes for en underart, *V. g. koniecznyi*. Dyr i handlen kan derfor være ført under flere navne. I naturen bliver dyrene sjældent mere end omkring 8 år gamle. I fangenskab lever de ofte kun få år, men enkelte dyr bliver mere end 17 år, når deres krav er opfyldt.

Arten er en krævende varan, der aldrig bliver tam, og som kun bør holdes af erfarne holdere. Et voksent dyr kræver et terrarie på mindst 3 m i længden, en vinterhvile hvert år og et varieret foder af hele byttedyr.

Læs mere: Vinterhvile og årstider

Udbredelse og levested

Varanus griseus har en meget stor udbredelse i ørkener og halvørkener fra Nordafrika over Mellemøsten til Pakistan og det nordvestlige Indien. Den findes fra Marokko, Vestsahara og Mauretanien østpå gennem Algeriet, Tunesien, Libyen, Egypten og Sudan og mod syd i det nordlige Mali, Niger, det vestlige Tchad og det nordlige Nigeria. I Mellemøsten lever den i Israel, Palæstina, Syrien, Jordan, Libanon, Irak, Saudi-Arabien, De Forenede Arabiske Emirater, Qatar, Oman, Kuwait og det sydøstlige Tyrkiet og videre i Iran. Formen i Pakistan og det nordvestlige Indien (*V. g. koniecznyi*) er den mindste. Bestandene fra Det Kaspiske Hav over Turkmenistan, Usbekistan og Kasakhstan til Afghanistan regnes nu for *Varanus caspius*, og grænsen mellem de to arter i Iran og Afghanistan er ikke afklaret.

> **Oprindelig udbredelse:** Marokko, Vestsahara, Mauretanien, Algeriet, Tunesien, Libyen, Egypten, Niger, Tchad, Nigeria, Mali, Sudan, Israel, De palæstinensiske områder, Syrien, Jordan, Libanon, Irak, Saudi-Arabien, De Forenede Arabiske Emirater, Qatar, Oman, Kuwait, Tyrkiet, Iran, Pakistan og Indien.

LEVESTED

Arten lever i ørkener og tørre områder med sand eller ler, ofte på bar jord og af og til i skovklædte områder. Den er dagaktiv, men tilbringer middagsheden i sin hule, som den graver selv, og som kan være flere meter lang. Den kommer frem om morgenen, soler sig og jager over store afstande. I det meste af udbredelsen holder dyrene vinterhvile fra september til april; i Pakistan og Indien er de blot mindre aktive i den kolde tid. Dyrene bruger ofte veje til solbadning, og mange dør i trafikken. Med en kropstemperatur under omkring 21 °C er dyrene trægge og forsvarer sig kraftigt i stedet for at flygte.

Pasning

TERRARIET

Der findes kun lidt viden om pasningen af *Varanus griseus*, og arten klarer sig sjældent godt i fangenskab. Terrariet bygger derfor på den generelle regel for jordlevende varaner: mindst fem gange så langt, to gange så bredt og to gange så højt som dyrets snude-kloak-længde. Et fuldvoksent dyr har en snude-kloak-længde på 55-65 cm og skal have mindst 300 × 120 × 120 cm (længde × bredde × højde). Større er bedre, og et helt rum eller en udendørs indhegning i den varme del af året er en fordel. *Varanus gouldii* og *Varanus acanthurus* er jordlevende varaner fra tørre egne med lignende krav.

Unger kan starte i et mindre terrarie, men de vokser og skal flyttes op i løbet af få år. Arten graver og er hurtig, så terrariet skal være sikkert med låger, der kan låses.

Bunden skal være dyb, helst 50 cm eller mere, af støvfrit sand blandet med jord, så dyret kan grave sine egne gange og trække sig væk fra varme og kulde. Levende planter overlever ikke. Indret med stabile stenbunker, tykke korkrør og store skjul i begge ender. Sæt sten fast, så de ikke styrter sammen over et gravende dyr. En klippelignende bagvæg af skum og epoxy, drysset med sand, giver klatreflade og et naturligt udseende. Alle varmekilder skal være afskærmede, så dyret ikke kan brænde sig. Der skal stå en stor, stabil skål med vand, for arten kan både svømme og dykke.

TEMPERATUR

Varanus griseus kommer fra ørkener med meget varme somre og kolde vintre og har brug for en stor temperaturgradient. I naturen kommer kropstemperaturen sjældent over 38,5 °C, selv når dyret soler sig. Temperaturerne i terrariet er lånt fra *Varanus gouldii*: solpladsen er en flad sten med en overfladetemperatur på 50-58 °C, målt med et IR-termometer på selve stenen. Luften om dagen er 25-35 °C fra den kølige til den varme ende, og om natten slukkes varmen, så temperaturen falder til 20-24 °C.

Varm kun den ene halvdel af terrariet op, så dyret kan bevæge sig ind og ud af varmen. Et spotlight rettet mod en flad sten er bedre end en keramisk varmer: den lyser ikke, og så mærker dyret ikke, hvor varm den er. Afskærm alle lamper med gitter, og styr dem med termostat.

Arten skal have vinterhvile hvert år i 3-5 måneder ved 12-18 °C. Skær gradvist ned for lys og varme i løbet af nogle uger før hvilen, og skru langsomt op igen bagefter. Kun raske dyr i godt huld skal i vinterhvile. Hold bunden tør, og sørg for, at der altid er frisk vand.

Læs mere: Varme og temperatur

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luften i terrariet skal være tør: 30-60 % (lånt fra *Varanus gouldii*). Bunden skal være tør øverst og let fugtig i dybden, så de gravede gange holder, og så dyret selv kan søge fugt ved hudskiftet. Voksne dyr skifter hud omkring tre gange om året, og hvert hudskifte kan tage flere måneder. Der skal altid stå en stor, stabil skål med frisk vand, som dyret kan drikke af og gå ned i. Skift vandet hver dag. God ventilation holder luften tør og forhindrer svamp i bunden.

LYS OG UVB

Varanus griseus er dagaktiv og soler sig meget, så den har brug for kraftigt lys og UVB svarende til Ferguson-zone 3. Brug UVB-rør eller kviksølvdamplamper over solpladsen, så dyret kan komme tæt på dem uden glas imellem. UV-indekset for arten er ikke dokumenteret. Skift UVB-pærerne efter producentens anvisning, for UV-udstrålingen aftager, længe før pæren går ud. Intet kunstigt lys erstatter sollys, og en udendørs indhegning i den varme del af året er en fordel.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

I naturen æder *Varanus griseus* især mus, æg og fisk, men også andre små pattedyr (ørkenrotter, unge harer), krybdyr, fugle, tudser, insekter, snegle, skolopendre, skorpioner og ådsler. Ungerne lever mest af leddyr.

Voksne dyr får optøede mus, kyllingeunger, vagtler, æg og store insekter som græshopper og kakerlakker. Giv foderet med en lang pincet, og læg det på en ren flade, så dyret ikke sluger sand. Unger får insekter og små mus. Fodringshyppigheden er lånt fra *Varanus gouldii*: unger, der vokser, fodres hver dag, voksne hver 3.-5. dag. Gnavere er fede, og varaner, der mest får gnavere, bliver hurtigt for tykke, så skift mellem gnavere, fugle, æg og insekter. Under vinterhvilen æder dyret ikke. Insekter pudres med kalk og vitaminer.

Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Varanus griseus er sky og hurtig og forbliver vild. Den bliver aldrig tam eller vænnet til håndtering, og et dyr, der er bange og koldt, holder stand og bliver meget aggressivt. Bid, halesmæld og de kraftige kløer kan give skader. Bid fra den nært beslægtede *Varanus caspius* giver kvalme, opkastning, svimmelhed, muskelsmerter, hurtig puls og diarré, som kan begynde efter 20 minutter og aftager efter omkring et døgn. Søg læge efter et bid.

Åbn kun terrariet, når der er god plads omkring det, og håndtér ikke dyret uden grund. Flugt, hvæsen og opblæst hals er tegn på stress. Som alle krybdyr kan varaner bære salmonella. Vask hænderne med sæbe efter al kontakt med dyr, terrarie og foder.

Dyrene holdes enkeltvis. Samhold af to dyr er ikke dokumenteret for arten. Levende insekter og gemt foder holder dyret aktivt.

Læs mere: Karantæne og hygiejne

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannerne er større og kraftigere end hunnerne. Dyrene bliver kønsmodne efter mindst tre vinterhviler og når fuld størrelse (55-65 cm uden hale) efter 3-4 vinterhviler. Kønnet kan anslås ud fra størrelse og kropsbygning, men bestemmes sikrest af en dyrlæge, fx med ultralyd eller røntgen. Brug kun fuldvoksne dyr i godt huld til avl.

PARRING

I naturen kommer dyrene frem i april, og parringen sker i maj og juni. Avl i terrariet kræver en vinterhvile med lavere temperatur og kortere dage og derefter gradvist mere varme og lys. Hold hannen og hunnen hver for sig, og sæt hannen ind til hunnen under opsyn efter vinterhvilen. Skil dyrene ved tegn på kamp.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen lægger 7-20 æg i et kuld, i naturen fra sidst i juni til først i juli. Antallet af kuld om året er ikke dokumenteret. Hun skal have en æglægningskasse med mindst 50 cm fugtigt, fast sand og jord, hvor hun kan grave en dyb rede. Er bunden for lav, kan hun holde æggene tilbage og dø af æglægningsbesvær. Hunnen holder op med at æde før æglægningen.

INKUBATION

Æggene tages op kort efter æglægningen og lægges i en æggeboks med perlit eller vermiculit blandet med samme vægt vand. Vend dem ikke: markér oversiden med en blyant. Ved 29-31 °C klækker æggene efter omkring 120 dage. Luftfugtigheden i æggeboksen skal være 80-90 %. Åbn ikke æg, der er forsinkede, men stadig ser levedygtige ud.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne er omkring 25 cm lange ved klækningen, heraf 10 cm uden hale. De vokser langsomt og skal igennem flere vinterhviler, før de er fuldvoksne. Unger skal have et sikkert terrarie med dyb, tør bund, skjul, solplads og UVB og fodres med insekter og små mus. Hold ungerne hver for sig, så de ikke skader hinanden.

Sundhed og typiske fejl

Varanus griseus klarer sig sjældent godt i fangenskab, og de fleste sygdomme skyldes fejl i opsætningen. De typiske problemer er:

- Urinsyregigt ved for lav temperatur og for lidt vand. Hold solpladsen varm, og sørg for frisk vand.
- Knogleproblemer ved mangel på UVB, kalk og D3.
- Fedme ved for mange gnavere og for lidt plads og motion.
- Bid- og klosår, ofte efter forkert håndtering. Rens sår grundigt, og søg dyrlæge, hvis dyret er skadet.
- Tarm- og blodparasitter, især hos vildfangne dyr. Få en afføringsprøve undersøgt, når et nyt dyr kommer i hus, og hold det i karantæne i mindst seks uger.
- Æglægningsbesvær hos hunner, som kan være dødeligt. Søg dyrlæge, hvis hunnen er oppustet og afviser føde i lang tid.
- Forbrændinger fra uafskærmede varmekilder.
- Dårlige hudskifter, hvis bunden er tør hele vejen ned.

Spørg altid efter dyrets oprindelse, og køb helst opdrættede dyr. Søg dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis dyret taber sig, ikke æder eller har sår, hævelser eller vejrtrækningsproblemer.

Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.